

Lieta T-42/07

Dow Chemical Company u.c.

pret

Eiropas Komisiju

Konkurence — Aizliegtas vienošanās — Butadiēnkaučuka un emulsijas polimerizācijā iegūta butadiēnstirolkaučuka tirgus — Lēmums, ar kuru konstatēts EKL 81. panta pārkāpums — Vainojamība pārkāpjošā rīcībā — Naudas sodi — Pārkāpuma smagums un ilgums — Atbildību pastiprinoši apstākļi

Vispārējās tiesas (pirmā palāta) 2011. gada 13. jūlija spriedums . . . . . II - 4538

Sprieduma kopsavilkums

1. *Konkurence — Kopienu tiesību normas — Pārkāpumi — Atzīšana par vainojamu — Mātesabiedrība un meitassabiedrības — Ekonomiska vienība — Novērtējuma kritēriji (EKL 81. un 82. pants)*
2. *Konkurence — Kopienu tiesību normas — Pārkāpumi — Atzīšana par vainojamu — Mātesabiedrība un meitassabiedrības — Ekonomiska vienība — Komisijas rīcības brīvība (EKL 81. un 82. pants)*
3. *Konkurence — Administratīvais process — Komisijas lēmums, ar kuru konstatēts pārkāpums — Komisijas pienākums pierādīt pārkāpumu un tā ilgumu — Pierādīšanas pienākuma apjoms (EKL 81. panta 1. punkts)*

4. *Konkurence — Naudas sodi — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpuma smagums — Faktiskas iespējas radīt zaudējumus skartajā tirgū novērtēšana*
(EKL 81. un 82. pants; Komisijas Paziņojuma 98/C 9/03 1. punkta A iedaļas no pirmās līdz ceturtajai daļai un sestā daļa)
5. *Konkurence — Naudas sodi — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Pārkāpuma smagums — Novērtēšana atbilstoši pārkāpuma raksturam — Sevišķi smagi pārkāpumi*
(EKL 81. pants; Komisijas Paziņojums 98/C 9/03)
6. *Konkurence — Administratīvais process — Paziņojums par iebildumiem — Nepieciešamais saturs — Tiesību uz aizstāvību ievērošana*
(EKL 81. un 82. pants)
7. *Konkurence — Naudas sodi — Apmērs — Noteikšana — Attiecīgo uzņēmumu iedalīšanas dažādās kategorijās — Vērā ņemtais apgrozījums*
(EKL 81. panta 1. punkts; Komisijas Paziņojuma 98/C 9/03 1. punkta A iedaļa)
8. *Konkurence — Naudas sodi — Apmērs — Noteikšana — Kritēriji — Naudas soda preventīvais raksturs*
(EKL 81. pants; Komisijas Paziņojums 98/C 9/03)
9. *Tiesvedība — Tiesāšanās izdevumi — Atlīdzināmie tiesāšanās izdevumi — Jēdziens*
(Vispārējās tiesas Reglamenta 91. pants)

1. Īpašajā gadījumā, kad mātessabiedrībai pieder viss meitassabiedrības, kas ir izdarījusi Kopienų konkurences tiesību normu pārkāpumu, kapitāls, pirmkārt, šī mātessabiedrība var īstenot izšķirošu ietekmi uz šīs meitassabiedrības rīcību un, otrkārt, pastāv atspēkojama prezumpcija, ka minētā mātessabiedrība faktiski īsteno

izšķirošu ietekmi uz tās meitassabiedrības rīcību. Šādos apstākļos pietiek, ja Komisija pierāda, ka viss meitassabiedrības kapitāls pieder tās mātessabiedrībai, lai prezumētu, ka pēdējā īsteno izšķirošu ietekmi uz šīs meitassabiedrības komercpolitiku. Līdz ar to Komisija varēs uzskatīt mātessabiedrību par solidāri atbildīgu

par tās meitassabiedrībai uzliktā naudas soda samaksu, ja vien šī mātessabiedrība, kurai ir jāatspēko šī prezumpcija, neiesniedz pietiekamus pierādījumus, lai pierādītu, ka tās meitassabiedrība rīkojas tirgū autonomi.

2. Mātessabiedrības vairošana pārkāpumā ir iespēja, kuru izvērtē Komisija. Tas vien, ka Komisija savā agrākajā lēmumpieņemšanas praksē uzskatījusi, ka kādas lietas apstākļi neattaisno mātessabiedrības vairošanu tās meitassabiedrības rīcībā, nenozīmē, ka Komisijai ir pienākums izdarīt šādu pašu secinājumu kādā vēlākā lēmumā.

Tādējādi mātessabiedrībai ir jāatspēko šī prezumpcija, pierādot, ka tās meitassabiedrība autonomi nosaka savu komercdarbības politiku un ka līdz ar to tās kopā neveido vienotu ekonomisku vienību un tātad vienu uzņēmumu EKL 81. panta izpratnē. Konkrēti, mātessabiedrībai ir jāiesniedz visi pierādījumi par organizatoriskajām, ekonomiskajām un juridiskajām saiknēm starp tās meitassabiedrībām un pašu [mātessabiedrību], kuras tā uzskata par tādām, kas pierāda, ka [šīs sabiedrības] neveido vienu ekonomisku vienību. Vispārējai tiesai savā vērtējumā ir jāņem vērā visi pierādījumi, kuru raksturs un nozīmīgums var atšķirties atkarībā no katras attiecīgās lietas īpašajām iezīmēm.

(sal. ar 75. punktu)

3. Saistībā ar pierādījumu sniegšanu par EKL 81. panta 1. punkta pārkāpumu Komisijai ir jāpierāda ne tikai aizliegtās vairošanās pastāvēšana, bet arī tās ilgums. Lai aprēķinātu pārkāpuma, kura mērķis ir ierobežot konkurenci, ilgumu, jānoskaidro nolīguma pastāvēšanas ilgums, proti, laika posms no tā noslēgšanas dienas līdz dienai, kad tas tika izbeigts. Tādu pierādījumu neesamības gadījumā, kas var tieši apstiprināt pārkāpuma ilgumu, Komisijai jābalstās vismaz uz pierādījumiem, kas attiecas uz laika ziņā pietiekami tuvu esošiem notikumiem, tādējādi, ka var saprātīgi pieņemt, ka šis pārkāpums ir veikts nepārtraukti laikā starp diviem precīziem datumiem.

(sal. ar 56., 58. un 59. punktu)

Tā tas nav gadījumā, kad Komisija neiesniedz nevienu konkrētu pierādījumu, kas ļautu secināt gribas saskaņošanu starp attiecīgo uzņēmumu un pārējiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem norādītajā laika periodā un kad no apspriedei iesniegtajiem dokumentiem neizriet, ka būtu istenojusies kāda no kartēļa dalībniekiem gribas izpausme ar pret konkurenci vērstu mērķi attiecībā uz konkrēto uzņēmumu.

4. Pamatnostādnes sodanaudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu, izšķir mazāk smagus, smagus un sevišķi smagus pārkāpumus (pamatnostādņu 1. punkta A iedaļas pirmā un otrā daļa). Turklāt saskaņā ar pamatnostādņu 1. punkta A iedaļas trešo, ceturto un sesto daļu uzņēmumi tiek nošķirti, nosakot individuālo ieguldījumu, ko katrs uzņēmums tā faktiskās ekonomiskās spējas ziņā ir sniedzis aizliegtās vienošanās gūtos panākumos, lai to klasificētu atbilstošajā kategorijā.

Tas vien, ka sabiedrības darbinieks, kurš piedalījies aizliegtā vienošanās, ir norīkots darbā citā sabiedrībā, vēl nenozīmē, ka šī pēdējā sabiedrība automātiski kļūst par aizliegtās vienošanās dalībnieci. Faktiski, nevar tikt izslēgts, ka šajos apstākļos konkrētais darbinieks izlemj neiesaistīt sabiedrību, kurā viņš norīkots, pret konkurenci vērstās darbībās vai arī ka minētā sabiedrība veic pasākumus, kas tai ļauj izvairīties no šāda veida rīcības. Šajā ziņā Komisijai ir jāpierāda, ka konkrētajā laika periodā sabiedrība, pateicoties tai informācijai, ko tā ieguvusi no šī darbinieka viņa iepriekšējā amata ietvaros, būtu īstenojusi aizliegtas vienošanās ietvaros noslēgtos nolīgumus un tādējādi nebūtu tirgū rīkojusies autonomi.

Individuālais ieguldījums, ko katrs uzņēmums tā faktiskās ekonomiskās spējas ziņā sniedz aizliegtās vienošanās panākumos, ir jānošķir no pamatnostādņu 1. punkta A iedaļas pirmajā daļā minētās pārkāpuma faktiskās ietekmes. Šajā pēdējā gadījumā pārkāpuma faktiskā ietekme, ja to var izmērīt, tiek ņemta vērā, lai kvalificētu pārkāpumu kā mazāk smagu, smagu vai sevišķi smagu. Savukārt katra uzņēmuma individuālais ieguldījums tiek ņemts vērā, lai izsvērtu naudas summas, kas noteiktas atkarībā no pārkāpuma smaguma.

(sal. ar 88., 89., 91.–93. un 95. punktu)

Līdz ar to, pat nepastāvot izmērāmai faktiskai pārkāpuma ietekmei, Komisija atbilstoši pamatnostādņu 1. punkta

A iedaļas trešajai, ceturtajai un sestajai daļai, pēc tam, kad tā kvalificējusi pārkāpumu kā mazāk smagu, smagu vai sevišķi smagu, var piemērot diferencētu pieeju iesaistītajiem uzņēmumiem.

(sal. ar 122.–124. punktu)

5. No Pamatnostādnēs sodanaudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu, sniegtā sevišķi smagu pārkāpumu apraksta izriet, ka nolīgumi vai saskaņotas darbības, kuru mērķis tostarp, kā tas ir konkrētajā gadījumā, ir noteikt cenu mērķus vai sadalīt tirgus daļas, pamatojoties uz to raksturu vien, var tikt kvalificēti kā “sevišķi smagi” [pārkāpumi], un Komisijai nav jāpierāda pārkāpuma faktiskā ietekme uz tirgu. Tāpat, horizontālās aizliegtās vienošanās par cenām ir viens no vissmagākajiem Kopienų konkurences tiesību pārkāpumiem un tādējādi pašas par sevi var tikt kvalificētas kā sevišķi smagi pārkāpumi.

(sal. ar 126. punktu)

uzlikt sodu par konkurences tiesību normu pārkāpšanu, ir iekļauti attiecībā uz šo uzņēmumu izmantotie būtiskie apstākļi, tādī kā pārņemtie fakti, tiem piešķirtā kvalifikācija un pierādījumi, uz kuriem pamatojas Komisija, lai šis uzņēmums varētu derīgi izteikt savus argumentus pret to ierosinātajā administratīvajā procesā. Īpaši saistībā ar naudas sodu aprēķinu Komisija izpilda savu pienākumu ievērot uzņēmumu tiesības tikt uzskatītiem, kad tā skaidri norāda paziņojumā par iebildumiem, ka tā izsvērs, vai konkrētajiem uzņēmumiem jāuzliek naudas sods, un kad tā norāda galvenos faktiskos un tiesiskos apstākļus, kas varētu ietekmēt naudas soda uzlikšanu, piemēram, apgalvotā pārkāpuma smagumu un ilgumu un faktu, ka pārkāpums izdarīts tiši vai nolaidības dēļ. Šādi rīkojoties, Komisija tiem sniedz informāciju, kas nepieciešama, lai aizstāvētos ne tikai pret pārkāpuma konstatēšanu, bet arī pret naudas soda uzlikšanu.

(sal. ar 128. punktu)

6. Tiesības tikt uzskatītam administratīvajā procesā Komisijā ir princips, atbilstoši kuram ir tostarp jānodrošina, ka paziņojumā par iebildumiem, ko Komisija nosūtījusi uzņēmumam, kuram tā grasās
7. Komisijai konkrētos uzņēmumus iedalot kategorijās naudas soda noteikšanai par EKL 81. panta 1. punkta pārkāpumu, katras kategorijas sliekšnis jānosaka

saskaņotā un objektīvi pamatotā veidā. Turklāt starp elementiem, kas ļauj izvērtēt pārkāpuma smagumu, atkarībā no situācijas var iekļaut preču, kuras ir pārkāpuma objekts, apjomu un vērtību, kā arī uzņēmuma lielumu un ekonomisko varu un līdz ar to arī tā iespējamo ietekmi uz tirgu. No vienas puses, no tā izriet, ka naudas soda noteikšanai Komisijai ir pieļaujams ņemt vērā gan uzņēmuma kopējo apgrozījumu, kas sniedz norādes, kaut arī aptuvenas un nepilnīgas, par uzņēmuma lielumu un tā ekonomisko varu, gan apgrozījuma daļu, kas rodas no precēm, kuras skar pārkāpums, un kas sniedz norādes par pārkāpuma mērogu. No otras puses, no tā izriet, ka ne vienam, ne otram no šiem apgrozījuma apjomiem nav jāpiešķir nesamērīga nozīme salīdzinājumā ar citiem vērtējamiem apstākļiem tādējādi, ka piemēroti noteikts naudas soda apmērs nevar būt vienkārša aprēķina, kas balstīts uz kopējo apgrozījumu, rezultāts.

konkrēts uzņēmums nevarēs izvīrīt prasību, lai Komisija attiecībā uz to pamatotos uz citu periodu, nevis to, kuru izmanto parasti, ja vien tas nepierāda, ka apgrozījums šajā pēdējā laika periodā tam raksturīgu iemeslu dēļ neliecina par tā patieso lielumu un ekonomisko varu, ne arī par izdarītā pārkāpuma mērogu.

(sal. ar 131. un 133. punktu)

Tā kā, nosakot attiecības starp naudas sodiem, ir jāpamatojas uz vienā un tajā pašā pārkāpumā iesaistīto uzņēmumu apgrozījumiem, ir jānosaka vērā ņemamais laika periods tādējādi, lai iegūtie skaitļi būtu pēc iespējas salīdzināmi. No tā izriet, ka

8. Komisijas pilnvaras uzlikt naudas sodus uzņēmumiem, kuri tiši vai nolaidības dēļ izdara EKL 81. panta normu pārkāpumu, ir viens no līdzekļiem, kas ir tās rīcībā, lai tā varētu pildīt tai ar Kopienu tiesību aktiem uzticēto uzraudzības uzdevumu, kas ietver pienākumu īstenot vispārīgo politiku nolūkā piemērot konkurences jomā Līgumā noteiktos principus un attiecīgi virzīt uzņēmumu rīcību. No minētā izriet, ka, lai izvērtētu pārkāpuma smagumu ar mērķi noteikt naudas soda apmēru, Komisijai jāpārlicinās

par savas darbības preventīvo iedarbību, it īpaši attiecībā uz to veidu pārkāpumiem, kuri īpaši kaitē Kopienas mērķu īstenošanai.

Preventīvas iedarbības mērķis, ko Komisija var censties sasniegt, nosakot naudas sodas apmēru, ir noteikts, lai nodrošinātu, ka uzņēmumi ievēro Līgumā ietvertās konkurences tiesību normas savā darbībā Kopienas vai Eiropas Ekonomikas zonas ietvaros. No minētā izriet, ka preventīvas iedarbības faktoru, kuru var iekļaut naudas soda aprēķinā, nosaka, ņemot vērā vairākus elementus un ne tikai konkrētā uzņēmuma īpašo situāciju. Šis princips tiek piemērots tostarp tad, kad Komisija ir noteikusi reizināšanas koeficientu preventīvās iedarbības nodrošināšanai, kurš ietekmē uzņēmumam uzlikto naudas sodu.

No tā izriet prasība pielāgot naudas soda summu, lai ņemtu vērā vēlamu ietekmi uz uzņēmumu, kuram tas uzlikts, lai nodrošinātu, ka uzliktais naudas sods nav maznozīmīgs vai — tieši pretēji — pārmērīgs, tostarp ņemot vērā konkrētā uzņēmuma finansiālo spēju, atbilstoši prasībām, kuras izriet, pirmkārt, no nepieciešamības nodrošināt naudas soda efektivitāti un, otrkārt, no samērīguma principa ievērošanas. Liela apjoma uzņēmums, kura rīcībā ir ievērojami finanšu resursi salīdzinājumā ar citiem aizliegtās vienošanās dalībniekiem, var vieglāk mobilizēt tam uzliktā naudas soda samaksai nepieciešamos naudas līdzekļus, kas atbilstoši — ar mērķi nodrošināt naudas soda preventīvu iedarbību — tāda naudas soda uzlikšanu, kas būtu proporcionāli lielāks nekā uzņēmumam, kura rīcībā nav tādu resursu, uzliktais sods par to pašu pārkāpumu, tostarp piemērojot reizināšanas koeficientu. It īpaši, nosakot naudas sodu, ir jāņem vērā katra uzņēmuma, kurš ir aizliegtās vienošanās dalībnieks, kopējais apgrozījums.

(sal. ar 148.–151. punktu)

9. Izmaksas, kas uzņēmumiem radušās, lai iegūtu bankas garantiju par tiem uzlikto naudas sodu summu, ir jāuzskata par tādām izmaksām, kas neietilpst nepieciešamajos izdevumos, kuri lietas dalībniekiem radušies tiesvedības sakarā, un tādējādi tās nevar Reglamenta 91. panta izpratnē uzskatīt par atlīdzināmiem tiesāšanās izdevumiem.

(sal. ar 172. punktu)